

SUZAN VRILAND

Izlet

Prevela
Bojana Ilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Susan Vreeland

LUNCHEON OF THE BOATING PARTY

Copyright © Susan Vreeland, 2007. All rights reserved.

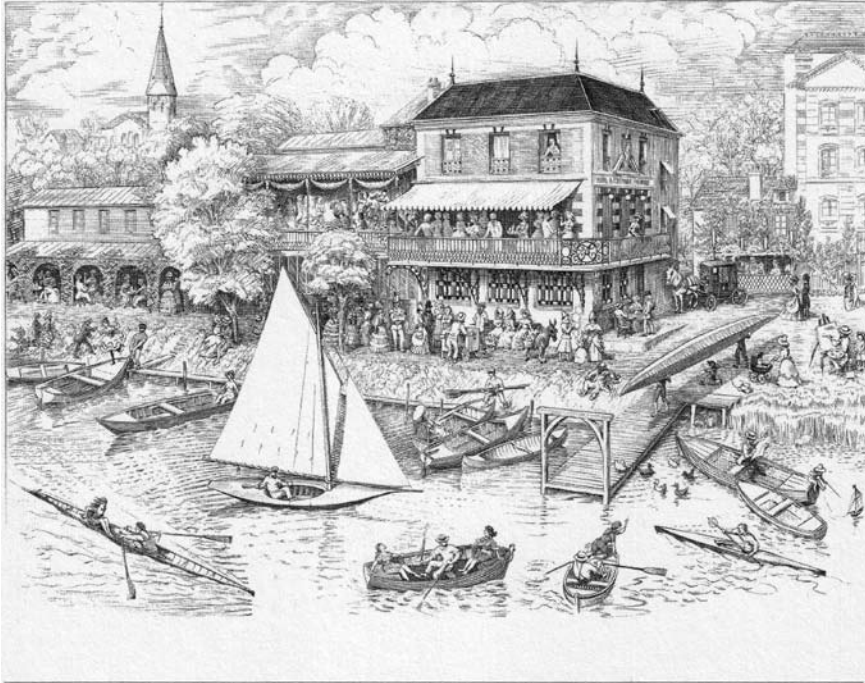
All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form. This edition published by arrangement with **Viking**, a member of Penguin Group (USA) Inc.

First published in 2007 by Viling Penguin, a member of Penguin Group (USA) Inc.

Copyright *Mezon Furnez* – gravura Žaka Brakmona © Association des Amis da la Maison Fournaise, Chatou, France

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Njemu, posebno njenom,
Džozefu Kipu Greju
od nje, samo njegove
i
za uspomenu na njegovog brata
Majkla Fransisa Greja*



Mezon Furnez

Po mom mišljenju, slika bi trebalo da je prijatna, vedra i lepa, da, lepa! U životu ima i previše neprijatnih stvari da bismo ih stvarali još više.

Pjer-Ogist Renoar

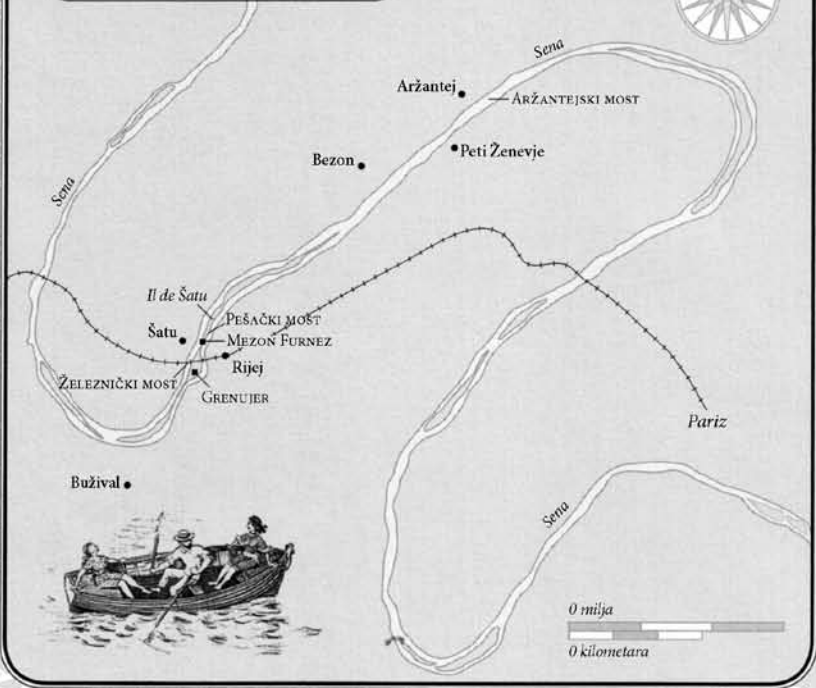
Šta god možeš uraditi, ili sanjati da možeš, počni. U hrabrosti leži genij, moć i čarolija.

Johan Wolfgang fon Gete

PARIZ



SENA



MARŠE DI TEMPL



Sadržaj

1. <i>La Vie Moderne</i>	1
2. Užurbani Pariz.	17
3. Do leve obale i nazad	25
4. Odsjaji na Seni	44
5. Boje, uverenja i naprsline.	52
6. U potrazi za madmoazel Anžel.	66
7. <i>Dans l'Avenue Frochot</i>	81
8. Prva nedelja	85
9. Modeli, prijatelji, ljubavnici	102
10. Zapušač u reci	115
11. Točak zadovoljstva.	126
12. Ponovo Pariz	137
13. Šeširi nedeljom	148
14. <i>En canot</i> sa baronom	161
15. Škola za žene	167
16. Uspomene na prošla vremena	172
17. Skup <i>Flâneura</i>	181
18. U vreme zrelih trešanja	196

19. <i>Confession en canot</i>	208
20. Vožnja na selo	214
21. Kirkine pruge.	220
22. Mesečina i zora.	229
23. Popravka u Parizu	240
24. Breskve u Kamijinoj <i>crémerie</i>	253
25. Plava pamučna haljina.	261
26. <i>Au Jardin Mabille</i>	274
27. <i>Allons!</i> Na posao!.	289
28. Posao u Parizu	299
29. <i>Aux Folies-Bergère</i>	306
30. Na borilištu	317
31. Nijedna veslačka pesma	323
32. Pogodba.	339
33. Oličena ljubav	353
34. <i>À la Grenouillère</i>	363
35. <i>Les Fêtes Nautiques</i>	373
36. <i>À l'Atelier</i>	387
37. Par tako kratko	396
38. Nadstrešnica	406
39. Poslednji ručak.	412
40. Žar	430
Napomena autorke.	438
Zahvalnost	441

PRVO POGLAVLJE

La Vie Moderne

20. jul 1880.

Vozio je nezgodni tricikl na paru po grebenu da bi nakratko ugledao kupole i tornjeve Pariza na istoku, a onda je skrenuo na zapad i krivudajući triciklom s jedne na drugu stranu strmoglavio se niz padinu prema selu Bužival i Seni. Desni lakat bio mu je u gipsu, pa je jedva mogao da dotakne upravljač, ali morao je da stigne do reke. Ne sledeće nedelje. Ne sutra. Sada. Dokolica ga je dražila gore nego izluđujući svrab ispod gipsa. Samo će slikanje moći da ga zaokupi toliko da zaboravi na to. Para je šištalala iz motora, ali u njemu je ključala.

Sagnuo se da više otvori ventil. Nežna jutarnja svetlost pretvorice se u dosadni blesak dok stigne do reke, osim ako ne ispusti svu paru. Klip je u cilindru udarao brže sve dok nije zabrujao, topole i kestenovi duž puta postali su magloviti obrisi zelene boje, žutilovke su cvale žutim plamenom, a široka plavozelena okuka reke bližila se sve više i više. Slika! Ponirao je u sliku! Ponirao je sve dublje i dublje. Topli letnji vazduh ispunio mu je nozdrve mirisom orlovih noktiju, a pisak sa nekog šlepera požurivao ga je napred. U podnožju brda okrenuo se da proveri da li su sklopivi štafelaj, platno i Bazilova drvena kutija za boje i dalje zavezani za tricikl.

Tricikl je lako prešao preko strmog lučnog mosta kod Buživala, ali je na krupnom pesku uskih, povezanih ostrvaca prednji točak počeo da krivuda.

Razne vrste čamaca – skif, kajak, jedrilica i skul – vezani za kolje duž obale stvarali su obrnute slike uzdrhtale na lenjoj struji, predivne za slikanje. Ipak, danas ne. Danas su beživotne. Nede-ljom, međutim, svaka pralja sa ispucalim, crvenim rukama, svaka prodavačica, poštar, mesar i bankar lenstvovali su ili na Seni ili na njenim travnatim padinama. Grenujer, Žablja bara, jedna od mnogih seoskih krčmica duž reke koja je pružala uslugu sa hranom, muzikom i igrom, sad je izgledala napuštena u poređenju sa nedeljom. Nedeljom bi Parižani koji vole rasonodu odbacivali svoje gradske stege i punili ovaj plutajući kafe, dozivali se iz iznajmljenih čamaca, prskali se u plitkim virovima, ručavali duž obale, pili i igrali na usidrenim dereglijama – onako kako su ih Klod Mone i on naslikali pre deset godina. Potapšali su jedan drugog po ramenu onog dana kad su otkrili da mrljice kontrastnih boja postavljenih jedna uz drugu mogu da oslikaju kretanje vode obasjane suncem. Šta bi dao za još jedan takav dan, za to uzbuđenje zbog novog otkrića. U poslednje vreme slikao je portret za portretom, ponavljao sigurne, jednostavne postupke, i to ga je gušilo.

Iz daljine mu se približavala neka šalupa koja je ličila na *Iris*, jedan od Gistavovih čamaca. Krenuo je prema njoj. Jeste, njegova je! Upravio se na pedalama, okrenuo se da mu mahne levom rukom i izgubio ravnotežu. Prednji točak se iskrenuo i tricikl se zaneo i srušio na bok. Desnim kukom i ramenom udario je u pesak i šljunak, pao na ruku u gipsu, a licem o tlo. Polomljeni dimnjak pao mu je na levu nogu. Desna noga mu se zaglavila ispod jednog zadnjeg točka dok se drugi točak vrteo i ispuštao tik, tik, tik. Kipuća voda je prsnula a ulje mu je iscurilo na nogavicu. Mučio se da se iščupa pre nego što dobije opekotine. Bože! Uništiće sebe ako uskoro ne počne da slika.

Ispljučunuo je pesak, sav uzdrhtao ležao u oblaku pare i pokušavao da shvati šta se desilo dok je posmatrao treperenje svetlosti na vodi. Kako su boje drugačije iz ovog niskog ugla, koliko je izraženiji kontrast između vrškova zatalasane vode i dolina između talasića – za brazdice tamnozeleno, boja šume, za grbice tačkice žutozelene i oker koje se smenjuju, a kako su samo prozračni

srebrni odblesci, nikad ih ranije nije video takve. Bože! Kad bi to prikazao svetu!

Osećao je kako mu pulsirajući bol s noge prelazi na bok i rame. Pekli su ga desni obraz i ruka. Na pesku je odrao dlan i raskrvario ga. S mukom je ustao. Bazilova divna stara kutija s bojama takođe je nastradala – uglovi su se raspukli, jedna je šarka iskočila a druga se iskrivila. Tube i četke ležale su razbacane u visokoj travi a platno licem u blatu. *Iris*, sa Gistavom na kormilu, potpuno nesvesnim onoga što se desilo, otišla je nizvodno i njeno belo jedro pretvorilo se u običan trougao.

Levom rukom je svom snagom pokušao da uspravi tricikl, ali ovaj nije hteo ni da mrdne. Čudovište je bilo teže od njega. Prednji točak se iskrivio. Sad više nikad neće moći da upravlja njime. Isključio je gorionik i otvorio ventil za paru. Šištanje se utišalo i pretvorilo u klokotanje. Ispod marke tricikla, *pežo*, pročitao je ime modela, *La vie moderne*. Moderan život. Zacerekao se. To je takođe i tema novog slikarskog pokreta, nesigurnog kao i parni tricikl.

Čučnuo je kraj reke i levom rukom zahvatio malo vode da ispere usta. Bol ga je probadao uz butinu. Polio je desnu ruku da ispere šljunak koji mu se zabio u dlan. Hladna voda ga je pekla. Puzio je kroz korov da sakupi četkice i tube sa bojom, ali nije mogao da pronađe oker. Da je bogat, ili makar sa stalnim prihodom, mogao bi da prođe i bez nje jer bi mogao da je napravi od drugih boja, ali sve te tube bile su već skoro potpuno iscedene. Neka patka je nešto gakala i klizila između trske ka tubi sa bojom. On gaknu ka njoj tonom koji je govorio „ne diraj to“. Patka je otplivala. Smetao mu je miris divljih ruža. U svako drugo vreme taj prizor bi ga uzбудio, te ružine latice bledoružičaste i kremastobeke kao ženski obrazi. Kao Žanini.

Makar je pronašao svoju omiljenu biciklističku kapu. Sad je samo trebalo da pronađe put. U slikarstvu, u ljubavi, u životu.

U desnoj ruci je nosio četkice a u levoj kutiju za boje svog pokojnog druga, čiji se poklopac potpuno rasklimatao. Krenuo je, šepajući, u desetominutno pešačenje šumovitim stazicom do Il de Šatua. Odmah severno od železničkog mosta, doći će u Mezon Furnez, krčmu za čamdžije, restoran na obali, hotel i mesto za

iznajmljivanje čamaca u koje dolaze slikari i pisci i gde je mislio da isproba jednu ideju na malom platnu.

Napred, Alfons Furnez, plećati vlasnikov sin, podigao je uzani jednosed sa nogara za sečenje drva i nosio ga iznad glave kao da je neki ogromni baget. Polako je otišao do obale, spustio čamac i gurnuo ga u vodu.

„Ogiste Renoare, stara ludo!“, doviknu Alfons. „Ili ste bili u bokferskom ringu, ili ste opet pali sa tricikla.“

„Ovo drugo, naravno. Ostavio sam ga na stazi s ove strane Grenujera. Prednji točak se iskrivio. Tamo je i jedno blatnjavo platno.“

„Ja ću ih doneti. Jeste li vi dobro?“

„Videću sutra kad pokušam da ustanem iz kreveta.“

Alfons je privezao čamac za dok. „Alfonsin!“, doviknuo je svojoj sestri, koja je plivala u blizini, i mahnuo joj da dođe.

Ogist je posmatrao kako se njene snažne ruke kreću kroz vodu. Kad se popela na obalu, kupaći kostim koji se sastojao od prugaste bluze i ženskih čakšira do kolena prilepio joj se uz obline. Voda joj se cedila niz skladne noge.

„*Mon Dieu*, Ogiste! Šta se desilo?“ Alfonsin se brisala ubrusom dok joj je on objašnjavao. Spustio je kutiju sa bojama na sto pod senjakom i oprezno seo na drvenu stolicu.

„Doneću nešto da vas operem.“

Osećao je kako mu krv curi niz obraz. Ona se začas vratila sa dva lavora – sa sapunicom i sa čistom vodom – i dve krpe. Zraci svetlosti prosijavali su kroz lozu iznad nje i treperili na njenim malim, ispupčenim grudima. Ispod tanke, mokre tkanine, bradavice su joj se ocrtavale kao perlice.

„Pogledajte me“, reče mu.

„I gledam vas.“

„Mislila sam, pogledajte gore.“

On pokorno podiže glavu i pogleda je u lice. Koža joj se rume-nela na suncu. Upravo ono što je voleo da slika. Kao Žanini sjajni obrazi. Žana Samari, omiljena glumica Komedi fransez. Zasmejala je Pariz. I njega, jedno vreme. Trebalo je da je dovede ovamo,

u prirodu, daleko od laskanja i dodvoravanja. Ovde bi mogao da joj pokaže lepotu koju nije stvorio čovek, radosti obožavaoca, a ne samo obožavanog. Dok bi ležali na travi, mogao bi da joj pokaže kako se svetlost na vodi lomi i pretvara u mrlje boje. Onda bi možda razumela zašto ju je onako naslikao, razumela bi da koža zaista poprima boju okoline i možda bi sve ispalo drugačije.

Kao Alfonsinino ružičasto čelo sa nanosima bledozelene od vinove loze.

Pritisla mu je toplu, vlažnu krpu na lice. „Pesak vam se uvukao u kožu na obrazima. Boli li?“

„Samo kad skrenem pogled sa vas.“

Dozvolio je sebi da bude ovako ranjiv i to mu je pričinilo čudno zadovoljstvo. Nadao se da će ovo potrajati. Slatko se namrštila dok mu je nežno pritiskala tkaninu po licu kako bi skinula pesak. Pokušao je da se opusti da bi kontrolisao tik na obrazu.

Alfonsin je isprala krpu i tapkala mu po licu tiho se kikoćući.

„Šta je tako zabavno kod muškarca koji se previja od bolova i samo što nije umro?“

„Imate šiljasto lice.“

„A vaše je kao breskva.“

„Obrazi su vam udubljeni kao tanjirići a nos vam je...“

„Kakav mi je nos?“

„Šiljast je, samo to. Lice vam je ogrubelo.“

„Kao staro drvo ispucalo od sunca? To je rizik posla. Ja slikam *en plein air*.“*

Verovatno njoj stvarno i izgleda kao stari direk, onako izbo- ranog čela i upalih obraza, naročito kad ne jede dobro. Bar mu je kosa i dalje smeđa, mada su mu zalisci postali sve dublji. Dva zaliska probijala su sebi put prema temenu pa je zato i nosio biciklističku kapu. Kapci su mu bili nezatno spuštene na očima boje lešnika. Žana je za njegov tanki, oštri nos govorila da je orlovski a smatrala ga je lepim muškarcem, naročito su joj se dopadale njegove istaknute jagodice, isto kao i Margo.

„Ne slušate. *Rekoh*, oči vam nikad ne miruju.“

* Franc.: na otvorenom. (Prim. prev.)

„Izvinite. A obrazi mi se stalno trzaju. Više mi je stalo do očiju.“

„Lice vam je nekako ozbiljno. Jeste li tužni?“

Naravno da je tužan, svaki put kad bi pomislio na Žanu ili Margo. „Ne verujem.“

„Sedite mirno. Svaki put kad nešto kažete, vi poskočite.“

„Šta mogu. Tako sam napet. Klavirskom žicom.“

Oštro trunje grebalo mu je kožu. Počela je da ga vadi pincetom. Približila je lice i očistila jedno mesto kopajući metalnom pincetom. „Izvinite“, prošaputala je. Stisla je usne a njene plave oči prošarane zlatnim tačkicama su zasuzile. Zastala je, ruka joj je bila na njegovoj bradi a pogled uprt u njegov obraz.

„Šta nije u redu?“, upitao ju je.

Ona nastavi da vadi trunje. „Kao parčići metala u vojnikovoj rani.“

Napetost u njenom glasu podsetila ga je da je ona ratna udovica. Sama deset godina, ali još uvek je izgledala mlado. Pretpostavljao je da ima tridesetak godina.

Njena majka Luiz Furnez izašla je brišući ruke. „Pjer-Ogiste, ruka vam je slomljena, nije trebalo da vozite tu napravu.“

„Trebalo je. Imao sam razloga. Vreme je da vidim kakav sam slikar.“

„Zar to nije moglo da sačeka dok ne budete mogli da hodate kao svaki razuman čovek?“

On kažiprstom pokaza nagore. „Svetlo, madam.“

„Gde ste bili?“, upita Luiz.

„U kući moje majke u Luvesjenu.“ Podigao je gips. „Tamo sam boravio.“

„I ona vas je pustila da vozite tu spravu za mučenje? Mršaviji ste nego ikad. Iscrpljeni, u stvari. Zar vam ona ne daje da jedete?“

Trepćući, pokušao je da joj se osmehne svojim najubedljivijim osmehom. „Ne kao vi, madam.“

„Onda ostanite na ručku, nevaljalče.“ Luiz odmaršira nazad u kuhinju.

Alfonsin ga pogleda iskosa dok mu je čistila lice. „Dolazili ste ovamo?“

„Tražio sam nešto novo da naslikam.“

„Sećate li se kad ste slikali mene sa vaša dva prijatelja pod ovim senjakom?“

„Naravno. Sećam se svih slika sa vama. Svaka mi je predstavljala veliko zadovoljstvo. Odredio sam sebi pravilo da nikad ne slikam ako mi ne pričinjava zadovoljstvo.“

„Znam još jedno mesto za slikanje koje će vam pružiti veliko zadovoljstvo. Nikad ranije niste slikali sa tako visokog mesta.“

„Da pogodim. Sa železničkog mosta? Želite da poginem?“

„Ne.“

„Onda sa pešačkog mosta?“

„Ne-e.“ Glas joj se uzdizao kao flauta i produžila je slogove da liče na cvrkut ptica.

„Sa pumpe u Marliju?“

Zadirkivala ga je i načas sramežljivo začutala. „Kad završim, pokazaću vam. Koliko god da je puta Edgar Dega došao ovamo, nikad mu nisam to predložila. Samo vama.“

„Ha! To njemu ionako ništa ne bi značilo. Edgar slika iz mašte u svom zagušljivom ateljeu i naziva to pejzažom. Krajnje je arogantno smatrati da ono što mi smislimo vredi više od onog što vidimo oko sebe.“

„Kao i ovo mesto.“ Uzela mu je okrvavljenu ruku u svoju i spustila u lavor sa sapunicom. „Imate duge, tanke prste.“

„A vi imate kratke, slatke prste.“

„Zbog čega uvek imate malo duže nokte?“

„Zbog zaštite. Mogao bih povrediti jagodice na prstima i uništiti čulo dodira. To bi me lišilo mnogih zadovoljstava u životu.“ Njene ruke kliznule su preko njegovih kao ribica gregorac. Od tog osećaja na tren je zatvorio oči. „Vredelo je doživeti ovu glupu nesreću“, reče.

„Zašto je vredelo?“

„Pa da biste mi ovo radili.“

Ružičasto rumenilo obli je preko vrata do obraza pa je pozeleo da ih pomiluje. Ili naslika, što je u suštini bilo isto.

„Imate pesak u bradi.“

„Hvala što ste moje neuredne male rese nazvali bradom.“

Nakapala je vodu preko nje i provukla prste kroz dlake. „Mekana je. Mislila sam da će grebati.“

„Namerno sam je tako namestio da bi vam pružila zadovoljstvo.“

„Lepo je potkresana, imate je samo malo oko vilice.“

Obrisala mu je lice i ruke tapkajući plavom kariranom kuhinjskom krpom i uhvatila ga za članak leve šake, od čega mu je uzdrhtala cela ruka. „Podite za mnom.“

Da je bio u stanju, skakutao bi za njom kao neki mladi udvarač. Kuk ga je bolelo, a njegovih četrdeset godina krckalo je u svakom zglobu dok su ulazili u veliki restoran i penjali se stepenicama na terasu okrenutu prema reci.

Raširila je ruke. „Slikajte odavde. Vidite šta može da se vidi? Obe obale, uzvodno i nizvodno.“ Okrenula je ručicu koja je smotala tendu sa koralnocrvenim i sivim prugama i nagnula se preko ograde. „*Plutajuće isparenje sa trave, pomešano sa vlažnim mirisima sa reke, ispunjavalo je vazduh nežnom čežnjom, radosnim svetlom, atmosferom blagoslova.* Gi de Mopasan je to napisao. Divno je i tačno, zar ne?“

„Jeste. Radosno svetlo“, promrmlja on.

Slikajte odavde. Razveselio se. Isto to je govorio sam sebi otkaoko je Furnez pre tri godine proširio balkon i pretvorio ga u širu terasu, ali uvek je odlagao tu zamisao. Perspektiva bi bila i suviše nezgodna. Nije znao kako da naslika terasu a da se oseti da je ona deo kuće, da ne lebdi u vazduhu.

„Jednog dana“, reče on.

„Zašto ne sada?“

Nije želeo da prizna da ne zna kako. „Zasad sam u obavezi da slikam portrete preotmenih žena iz visokog društva u njihovim pretpranim salonima.“ Ona nagnu glavu očekujući razlog. „Dobro je plaćeno.“ On pokaza rukom na stolove i reku. „Ovo bi bilo slikanje samo za moju dušu. Možda ništa ne zaradim.“

Ali šta mu se sve tu nije nudilo! Ispod terase, desetak skifova vezanih za kolje na obali pravilo je graciozne ponovljene oblike u vodi, a niz jedrilica vezanih pramcem za krmu obrazovao je karavan koji se pružao od nakrivljenog doka do plutajuće garaže za čamce. Na istočnoj obali kod Rijeja gostionica *Mame Lefrank*

od belog kamena sa krovom od crvenog crepa bila je obasjana popodnevnim svetlom, a nedeljom su Parižani u njoj obedovali za stolovima smeštenim u mali voćnjak. Nizvodno, radionica Žikel za jahte bila je nagnuta nad vodom, okružena čamcima, a nekoliko raštrkanih kuća bilo je priljubljeno iza plastenika. Uzvodno, dimnjak fabrike vagona bacao je oker odsjaj i bljuvao dim crn kao ugalj. Klod Mone bi postavio jedro ispred toga. Gistav bi ignorisao obalu i slikao iz neobične perspektive šiljatog vrha skula sa veslačima koji veslaju. Pisaro, taj stari pristalica Pariske komune, u središte slike stavio bi dimnjak, simbol proletarijata.

A šta bi on uradio? Kako bi na najbolji način mogao da predstavi ovaj susret grada i sela? Još jedan pejzaž sa rekom i Parižanima u čamcima? Skupina ljudi koji jedu i piju? Igraju? Dozivaju nekog u čamcu? Zamislio je svoje prijatelje okupljene za stolovima posle izvanrednog ručka kako zarumenjeni od zadovoljstva uživaju u divnom danu i pokazuju šta se ovde dešava svake nedelje. Odmor. *La vie moderne.*

Ali *kako?* Seo je i prekrstio noge. To je pitanje bilo komplikovnije prirode, osnovni problem koji ga je u poslednje vreme mučio. Impresionistički ili tradicionalno? A sve je bilo povezano sa onim drugim pitanjem – da li da se potpuno povuče iz kruga impresionista, nastavi da izlaže u akademskom *Salonu* i tako izda prijatelje, ili da se vrati impresionističkoj grupi u čijem je formiranju i učestvovao. I dalje je mrzeo taj naziv što ga je lupio onaj kritičar Luj Leroj tvrdeći da oni umeju samo da slikaju nedovršene impresije, međutim, voleo je svoje prijatelje – Kloda Monea, Gistava Kajbota, Kamija Pisaroa, Alfreda Sislija, Pola Sezana i Bertu Moriso – a oni su svi prihvatili to ime.

Samo, on nije želeo da mu karakteristični isprekidani impresionistički potezi diktiraju stil u svemu, naročito kad su figure u pitanju. Da li je on uopšte impresionista? Kad bi zauvek izašao iz njihovih redova i slikao u klasičnijem stilu, šta bi se desilo sa njihovim jedinstvom? Sa prijateljstvom zahvaljujući kojem su opstajali? Koga on u stvari izdaje proizvođači portret za portretom ljudi iz visokog društva? Grupu? Sebe? Oboje?

Père Alfons Furnez, otac Furnez, malo manja verzija svog uhra-njenog sina, izašao je na terasu sa plavom mornarskom kapom na glavi i časopisom i bagetom pod miškom. Postavio je dve velike čaše ptiblea, najomiljenijeg vina među veslačima. „Žao mi je što ste imali tu nezgodu.“

Alfonsin mu je krpicom tapkala obraz. „Još uvek curi. Ne zaboravite šta sam rekla. Slika samo za vas.“

„Jeste li videli Gistava kad je prošao na jedrilici?“, upita *père* Furnez.

„Da, video sam ga. Da nisam, sad mi lice ne bi bilo obrijano rendaljkom za sir.“

Furnez odmota časopis *Volter*. „Ostavio vam je ovo pre dve nedelje. Unutra ima Zolina kritika ovogodišnje izložbe impresionista, ali vas ne pominje.“

Ogist uze časopis. „Zato što ove godine nisam izlagao sa njima. Nije ni Mone, ni Sisli, ni Sezan.“

„A zašto?“

„Zbog pravila koje je Dega izmislio. Ako dajemo radove zvaničnom *Salonu*, ne možemo da izlažemo i na našim impresionističkim izložbama. Zamišljeno je kao mera solidarnosti, ali izaziva suprotan efekat.“

„Vođe napuštaju redove? Dozvolićete da se pokret raspadne?“

Ogist je lupkao prstima po stolu. „Nisam to nameravao. Stvar je u tome što samo šačica ljudi kupuje dela slikara koji ne izlažu u *Salonu*, a svakog proleća osamdeset hiljada ljudi kulja na vrata *Salona* da se dočepa radova bilo kog starog imitatora prošlih stilova sa statusom da je bio izložen u *Salonu*.“

„Pa, pročitajte članak i vidite šta Zola kaže.“

Na brzinu je pročitao procenu da grupa ima umetničku snagu, ali je pažljivije čitao kritiku da su impresionisti prečesto nemarni, da se prelako zadovoljavaju delima koja su nedovršena, nelogična i preterana.

Ako se čovek i suviše lako zadovoljava, ako čovek prodaje skice koje se maltene nisu ni osušile, on gubi ukus za dela zasnovana na dugim i brižljivim pripremama. Najveća nesreća

je u tome što nijedan umetnik među impresionistima nije sasvim i definitivno ostvario novu formulu, koju, raštrkanu po svojim delima, svi oni nude u nagoveštajima.

„Formula! Formula! Umetnost nema formulu. Da je ima, svaki bi torbar sa Monmartra slikao slike. On želi dela zasnovana na dugim i brižljivim pripremama?“ Ogist tresnu šakom o sto. „Onda je zaboravio moju *Igranku na Mullen de la Galetu*. Šest meseci rada i dve pripremne uljane studije. Ne možeš postaviti trideset glava na platno a da sve izgleda spontano bez *duge i brižljive pripreme*.“

„Ne, pretpostavljam da ne može.“

„Zar on misli da je Francuska prešla u protestantizam i da vrednuje neko delo po tome koliko se slikar znojio dok ga je stvarao? Ako se neki impresionista zadovoljio skicom, to je zato što je imao naročitu nameru da je naslika.“

Ovo mu je kvarilo inače divan dan. Opet je prekrstio noge i nastavio da čita.

Svi su oni prethodnica. Genije se još nije pojavio. Možemo da vidimo šta im je namera i da smatramo da su u pravu, ali uzalud tragamo za remek-delom koje će postaviti formulu. Sve ostaje u nesrazmeri sa zadatkom koji su sami sebi postavili. I zbog toga, bez obzira na njihovu borbu, još uvek nisu postigli svoj cilj; i dalje su inferiorni u odnosu na svoj poduhvat; zamuckuju i ne nalaze reči.

Udarac u stomak. Bacio je časopis na sto. „Mislio sam da nam je Emil prijatelj.“

„Možda još uvek jeste. Dega je prošle nedelje bio ovde i zaključio da Zola samo izaziva grupu. Baca rukavicu.“

„Dega vidi samo ono što želi da vidi. Još pre ovoga bilo je predznaka da je Zola promenio mišljenje.“

I šta sad da uradi? Da pusti prijatelje da sami odgovore na ovaj napad? I bez ovoga mu se kuvalo u stomaku. Njegov pravac. Odnosno, njegova dva pravca. Slikar prirode lakih poteza četkicom ili gradski slikar figura u klasičnom stilu. Voleo je podjednako i

jedno i drugo. Jedan put mogao bi ga vratiti u siromaštvo, drugi u stagnaciju.

Ogist pogleda kroz gvozdenu ogradu na terasi. Mišićavi mladi Alfons, Ogistova suprotnost, vozio je tricikl na stražnjim točkovima. „Mislim da ću moći da ga popravim“, reče Alfons.

„Bio bih vam veoma zahvalan. Kad već radite, imam i polomljenu kutiju sa bojama.“

Iz podnožja stepenica Luiz dozva Furneza i on siđe. Ogist se nasloni stolicom na ogradu i zagleda u prazan sto. Da je ovo bunčanje napisao Leroj ili Volf, ili bilo koji uobičajeni kritičar, odbacio bi ga jer bi to bilo isto staro gundanje. Ali Emil Zola. Zola, koji je branio grupu od onih zagovarača stare škole. Sasekao ih je najsvirepije od svih.

Dela zasnovana na dugim i brižljivim pripremama. Kao *Igranka na Mullen de la Galetu*, njegova slika plesnog podijuma na otvorenom na Monmartru. Senke dve vetrenjače, kreštava muzika, prašina od zaigranih nogu, kovitlac muslinskih haljina, smeh njegovih prijatelja, zveckanje čaša, veseli zvuk pikola iz obližnjeg vinograda, slatke, sipkave, vinom natopljene galette, miris perunike i lavande koje melju u vetrenjači za trgovce parfemima u Parizu, povetarac ženama podiže kosu i otkriva dražesne vratove, šarena svetlost kroz bagreme miluje nečiji obraz, ljubav, Margo – da, sve to ponovo pulsira, *encore*.

Poziv na bis. Upravo treba da uradi što Zola traži – veliko delo koje ovde godinama zamišlja, *la vie moderne* u Šatuu, kao što je *Mulen* bio *la vie moderne* na Monmartru. Bis za *Mulen*, ali morao bi da nadmaši *Mulen*. Ako više neće izlagati sa impresionistima, barem bi mogao da im pruži podršku i na Zolinu kritiku odgovori slikom koja će zadiviti. Figure, pejzaž, žanr tema – sve na jednoj slici. I mrtva priroda. Ne samo nekoliko figura. Desetak i više, ovaj put iz blizine. Ako će na kraju napustiti impresionizam, onda makar da ode uz pompu. Međutim, ako namerava da sledi intuiciju, onda će upotrebiti kombinaciju stilova. Eksperiment. Lica modelovana klasičnijim tehnikama, jedan preliv nevidljivo prelazi u drugi da bi stvorili oblik, a pejzaž i mrtva priroda slobodnijim, jasnijim potezima. Svaka figura, svaka crta mala slika za sebe i o

sebi. Ideje su navirale takvom brzinom da je znao da je kucnuo čas. „*Genije se još nije pojavio. Pih! Zola će povući svoje reči.*“

Uspravo se na stolici. Ovo može da se okrene u njegovu korist. Može da mu preokrene prodaju. Dolfi nije već godinama ništa kupio, Dire i Rivjer već tri, Mire već dve. Ništa nije prodao Efrusiju Dedonu i Šokeu više od godinu dana. Zašto?

Zato što nije napredovao. Tehnički izazov ove slike nagnaće ga da se razvija. Ali kako će postići perspektivu? Postaviti figure? Pričvrstiti terasu? Naslikati reku koja teče ispod terase? Ponovo je pročitao onaj pasus. *I dalje su inferiorni u odnosu na svoj poduhvat.* Kroz ruku su mu prolazili trnci a dlan mu je goreo. Ovo će biti borba njegovog života.

Zamisao je bila toliko ambiciozna da ako ne ispadne remek-delo koje će parirati *Mulenu*, kritičari će je saseći na komade. Ako se samo približi *Mulenu*, ismejaće je zbog ambivalentnosti stilova ili zbog loše kompozicije. Prodaja će mu još više opasti a karijera nazadovati. Upašće u siromaštvo kao ono od pre nekoliko godina. Nagrižaće ga sumnja u sebe kao slikara i biće ga strah da isproba bilo koji novi stil. Pa, šta sad da radi? Da uroni ili da ga uhvati žabokrečina?

Ubirao je plodove iznenadnog uspeha i nekoliko godina finansijskog blagostanja. Kupio je *pežo*, jedrio sa Gistavom Kajbotom do mora, sarađivao sa nekoliko kolekcionara, ali njegov položaj danas nije bio pouzdan.

Kako da plati dvanaest modela čak i po najnižoj ceni od deset franaka po poziranju? Koliko će ih biti potrebno? Deset poziranja najmanje. Samo na to otići će mu sve što je zaradio od Berarove porudžbine. Moraće da iznajmi terasu ako očekuje da je Furnez zatvori za goste. Ovde će mu biti potrebna soba u kojoj će živeti i držati sliku. A i cena potrepština za tako veliko platno – tri ili četiri stotine franaka. Porudžbine koje će morati da odbije predstavljaju ogromnu gubitak i prigrabiće ih drugi umetnici. Ne. Stvar je nemoguća. To što Klod slika šta mu je volja ne obazirući se na porudžbine uvek mu se činilo bezumnim. *To on ne može da radi.* On mora da plaća kiriju za pariski atelje. Bilo bi glupo da uopšte i razmišlja o tome.

Alfonsin je donela tanjir sa boranijom, prženim krompirima i žablje batak pržene sa belim lukom i peršunom, inače uobičajeno jelo ovde, pošto su vam žabe u močvarnim krajevima prosto same uskakale u ruke. Nagnula se na ogradu oslanjajući se na lakat i gledala reku. Grudi su joj bile slobodne ispod lanene bluze, a njeni svetlosmeđi uvojci sad su se sušili i lepršali na povetarcu. Od njene svežine osetio se starim. Ako će ikad naslikati tu sliku, to mora biti sad.

Furnez se pope sa tanjirom za sebe. „Znate, Gistav će ove godine imati jaku konkurenciju u regati jedrilica. Video sam kad je prošla jedna nova trkačka šalupa, ličila mi je na četvrtu seriju. Brza kao lasta.“

„Trebalo bi da bude uzbudljiva trka. Zaradićete gomilu para od ljudi koji će doći ovamo. Kad je trka?“

„Treće nedelje u septembru. Nedelju dana posle našeg *Fêtes Nautiques*.“

Furnez nije mogao da dozvoli da mu dvanaest modela i velika slika zauzmu sav prostor na terasi za vreme njegovog *Fêtes Nautiques*, godišnjeg takmičenja u veslanju. Onda ne bi mogao da svaki ugao svog restorana i imanja popuni gostima. Terasa je bila najbolje mesto za posmatranje trka.

Moraće jednostavno da do tada završi sliku. Ali za portret madam Šarpantje i njene dece, na kome su samo tri figure i lovački pas, bilo mu je potrebno više od četrdeset poziranja. Ono što sad ima na umu toliko je složeno da nije bio siguran da li će uopšte uspeti, a kamoli pod ovakvim pritiskom. Ne radi se samo o festivalu. U jesen će se promeniti svetlo.

Izvadio je iz džepa olovku i svoj mali blok za skiciranje i nešto nažvrljao levom rukom. Alfonsin isturi vrat da bi videla. „Imena?“

„Prijatelji koji bi možda bili radi da poziraju.“

Razuzdani Pol Lot će sigurno hteti, a onda i zloslutni Pjer Lestrenge. Gistav Kajbot, ako uspe da ga odvuče od *Iris*, kvalifikacionih trka i njegovog slikarstva. Postaviće Gistava na istaknuto mesto u kompoziciji. Ovim će odati priznanje za sve što je Gistav tokom godina činio za grupu – iznajmljivao izložbeni prostor, plaćao reklame, postavljao izložbe, plaćao Moneovu i Pisaroovu

kiriju toliko puta, kupovao njihove slike kad nisu imali ni prebije-ne pare za činiju supe. Reći će Francuskoj koliko je Kajbot važan za njihov pokret.

Ko još? Žana. Na njenom poslednjem portretu osetio je da se približio vrhuncu svojih sposobnosti. Zbog ljubavi. Njemu je potrebno da bude zaljubljen u nekog ko mu uzvraća ljubav da bi onda sve video kroz prizmu sreće. Uz ljubav je uvek ostvarivao svoja najbolja dela, a ovo je sad i suviše veliki rizik da ne bi bilo njegovo najbolje delo. Ako Žana ne bude nastupala nedeljom, ako se bude odljutila zbog njegove poslednje slike na kojoj je ona, ako uspe da je ubedi da ova nova slika može da bude odlično sredstvo za njenu reklamu, možda će i pristati, ali naplatiće mu debelo – što veća slika, to skuplje po poziranje.

Završio je ručak. „Šta mislite ako bih slikao baš ovde?“

Alfonsin se naglo uspravi.

„U svako doba. Znate to“, reče Furnez.

„Mislim na veliku sliku. Sa mnogo ljudi. Posle jednog Luizinog ukusnog ručka. Sliku ljudi koji uživaju punim plućima.“

Furnez isturi donju usnu. „Koliko bi trajalo?“

Morao je da ga navede da pristane pre nego što shvati koliko će mu to u stvari poremetiti uobičajeni život.

„Zavisi koliko ću često biti u stanju da dovodim modele.“

„Ta će slika proslaviti Mezon Furnez“, reče Alfonsin.

„A što prosto ne naslikate okolinu ovde“, upita Furnez, „a ljude dodate u ateljeu?“

„Ne mogu. Nametnuo sam sebi dva pravila i retko sam ih kršio. Uvek slikaj iz prirode i nikad ne radi nešto u čemu ne uživaš. Moram da slikam tamo gde oni žive ono što slikam. Parižani koji provode slobodno vreme na reci. Železnički most bi pokazao kako su stigli. Svetlost i atmosfera, upravo ovde. Iznajmiću ovaj prostor i sobu u vašem hotelu.“

„Koliko prostora?“ Furnez pokaza jedan sto na samom kraju.

„Celu terasu. Ne mogu da dozvolim da mi se ljudi ovuda šetkaju dok radim. Biće mi potrebna i tokom sedmice, ne samo nedeljom.“

Furnez stade raširenih nogu. Suzio je oči. Pronicljivi preduzetnik razmišlja. Da bi izgradio ovaj restoran, hotel, flotu čamaca

za rekreaciju, barkasu na paru, veliki godišnji festival i otkupio veći deo gornjeg ostrva, svaki predlog morao je da razmotri sa svih strana.

„Onda cela terasa. Do mog festivala i regate.“

Oko dva meseca. Biće tesno. „Pošteno.“

„Ludi ste, znate. Ruka vam je polomljena.“

Tačno. Kako će zategnuti tako veliko platno, kako će ga uopšte nositi?

„Umem da slikam levom rukom. A i uskoro ću skinuti ovaj gips.“

„Nećete ako budete nastavili da padate na njega.“

Furnez doviknu sinu: „Alfonse, siđi sa toga.“

„Mislim da ću moći da ga popravim.“

„Nemoj. Doguraj ga u kućicu za čamce i zaključaj.“ Okrenuo se i spustio ruku na Ogistovo rame: „Ruka vam je i suviše važna da biste rizikovali na toj *engin de mort*.“*

Ogist posegnu u džep za novčanikom znajući koliko malo ima u njemu. Furnez mu zadrža ruku. „Sklonite to.“

Pošteno. Danas mu je *père* Furnez domaćin. Ali šta sutra?

DRUGO POGLAVLJE

Užurbani Pariz

Nekoliko trenutaka kasnije osvrnuo se sa pešačkog mosta i ugledao kako ga Alfonsin posmatra sa terase. Mahnuo je, a ona mu doviknu: „Znala sam da sam imala dobru zamisao.“

Za nju će biti dobro da misli kako se ona toga dosetila. „Dobra ideja samo ako ćete i vi biti na slici“, uzvratila joj on uzvikom.

Ona rukama pokri usta.

Voz je naglo krenuo i trgnuo ga unazad. Polučasovna vožnja od Rijeja do Pariza uvek mu je bila pojam brzine. Vozio se u otvorenom poslednjem vagonu u trećoj klasi i žmirkao zbog sitne čađi u vazduhu. Od žmirkanja i brzine izgledalo je kao da predeo juri kroz vazduh i fijuče, pretvarajući bašte i kuće u nejasne oblike, u trenutne impresije boje i svetla bez pojedinosti. Nije ni čudo da su Mone, Sisli i on stvorili impresionizam. Vozovi su im pokazali blesak vizije.

Već je utorak. Dan kad je madam Šarpantje primala u salon. Nekoliko ljudi sa njegove liste modela sigurno će doći. Većina ih je radila i bila slobodna samo nedeljom. Ako mu ne daju čvrsta obećanja za sledeću nedelju, izgubiće celu sedmicu.

Ustao je mnogo pre nego što je voz završio svoju vožnju od deset kilometara i prvi izašao stanici Sen Lazar. Otišao je pravo

* Franc.: sprava smrti. (Prim. prev.)